

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

О.В. Марченко, кандидат економічних наук.

О.П. Голобородько, кандидат економічних наук.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

© Марченко О.В., 2018.

© Голобородько О.П., 2018.

Стаття отримана редакцією 28.02.2018 р.

Вступ. Суттєвою умовою економічного зростання країн є інноваційні зусилля їх керівництва, що втілюється у відповідну політику. Тим більше це важливо для перемоги у конкурентній боротьбі з іншими державами. І тому уряди держав повинні виявляти постійну турботу з метою підтримки власного науково-інноваційного потенціалу на належному рівні.

Інноваційні пропозиції забезпечують основу підвищення ефективності виробничих процесів та поліпшення якості благ, що пропонуються на ринках. А це виступає важливим підґрунтям економічного зростання. Застосування у практиці бізнесу науково-технічних розробок здатне вдосконалювати технологічні аспекти підприємницької діяльності.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Розгляду питань державної інноваційної політики присвячені роботи таких учених, як Г. Андрощук, З. Варналій, Т. Васильєва, В. Геєць, А. Даниленко, М. Єрмошенко, М. Крупка, С. Онишко, Л. Федулова та інші. Результати їх досліджень свідчать про відсутність застосування ефективних інструментів стимулювання інноваційної діяльності в Україні. Тому актуальним є подальше дослідження зарубіжного досвіду з метою пошуку фінансових ресурсів для забезпечення українській економіці можливості здійснення інноваційного ривка.

Мета статті полягає в аналізі досвіду провідних європейських країн з питань державного регулювання інноваційних зусиль, що надасть керівництву України можливість розроблення стратегії її інноваційного розвитку.

Основний матеріал і результати. Державна підтримка науково-дослідної діяльності підприємств в Україні є явно недостатньою, суми коштів на її здійснення постійно скорочуються. Для розвороту такої тенденції доцільно застосувати заходи з досвіду розвинених країн, який можна сміливо взяти за орієнтир у процесі побудови державної інноваційної політики.

За результатами 2016 р. серед 138-ми країн світу Україна посіла: за кількістю вчених та осіб з інженерною підготовкою – 29-те місце, з урахуванням кількості отриманих патентів – 49-те, а за величиною інноваційного потенціалу взагалі 52-те місце [1]. У той же час погіршився показник сприйняття бізнес-структурами створюваних НДДКР, а це свідчить про недовикористання потенціалу та втрату передумов для впевненого зростання економіки. До того ж погіршилися показники країни, пов'язані з інноваційним розвитком [2].

Слід зазначити, що значущі інновації виступають «двигуном» економічного зростання, у зв'язку з чим перед керівництвом України постає таке важливе завдання, як створення інноваційних умов для формування у неї конкурентних переваг [3]. А поки що можливості її фінансового середовища у справі стимулювання інновацій залишаються доволі скромними: відбувається його стабільне послаблення, а банківський сектор отримав під час розрахунку індексу конкурентоспроможності країни найгірший рейтинг у світі [4]. Тому є нагальна потреба у посиленні рівня його державного регулювання.

Непослідовне виконання Стратегії інноваційного розвитку України на період 2010 – 2020 рр. не призвело до бажаних структурних змін у соціально-економічному житті країни і не забезпечило відповідної стратегічної трансформації її економіки.

Розвиток же економіки європейських країн базується на використанні науково-технічного потенціалу та оперативного комерційного освоєння отриманих інновацій. Результатом інноваційної політики Євросоюзу в руслі Сьомої рамкової програми є здійснення інноваційної діяльності більше ніж половиною підприємств, а найвищі показники інноваційної активності у промисловості

досягнуто Ірландією та Німеччиною. Ця політика передбачає утворення системи обміну досвідом у сфері інновацій та реалізацію програм науково-технічного співробітництва [5].

У дослідницькій програмі [6] запропоновані такі важливі напрями зусиль у сфері дослідництва й розвитку:

- створення спільних пошукових центрів;
- поліпшення умов праці вчених для продовження ними праці в Європі;
- визначення наукових пріоритетів для концентрації фінансових ресурсів.

Одним із світових лідерів за обсягами інвестування в наукові дослідження є Фінляндія. Привабливими сторонами її системи підтримки інноваційної діяльності можна назвати такі: розвинений ринок венчурного капіталу, високу якість освіти, активне співробітництво бізнесу з вищими навчальними закладами країни. Основним джерелом фінансування державних досліджень і розробок, орієнтованих на використання бізнесом, є Національне фондове агентство з технологій та інновацій Tekes (саме йому завдячує своїми успіхами і славнозвісна Nokia). Агентству вдається максимально ефективно сприяти багатобіаючим розробкам, що зумовлене самостійністю у визначенні фінансових пріоритетів щодо тих чи інших проєктів. Відчутну допомогу новим бізнес-структурам на початку їхньої діяльності та у разі необхідності розширення надає венчурний фонд Sitra [6].

Більше 30 науково-технічних парків (НТП) і 150 дослідницьких центрів має Італія, її бізнес-інкубатори здійснюють підтримку процесу створення та розвитку нових підприємств. Послугами НТП користується значна кількість італійських компаній. Підприємствам, що входять до складу НТП, пропонують звільнення від сплати земельного податку і податку на майно, а також від сплати податку на прибуток у перші два роки господарської діяльності (із застосуванням пільгової ставки податку на прибуток у наступні роки).

Як засоби державного стимулювання науково-технічної й інноваційної діяльності в Італії виступають: надання інвестиційних податкових кредитів, дотацій компаніям на освоєння нової продукції, сприяння податковим важелем, амортизаційне стимулювання, пряме бюджетне фінансування. Податкова підтримка надається за реальну інновацію, і пільги отримують підприємства та інвестори, що виявляють попит на дослідження та нововведення.

Показово сприяє розвитку науки і створенню інноваційних продуктів уряд Великої Британії. Його економічна політика реалізується у різноманітних програмах підтримки інноваційної активності та має наслідком щорічне збільшення кількості зареєстрованих патентів і створення венчурних компаній, які отримують відчутні пільги. Останні передбачають відшкодування витрат у рамках державних програм, страхування наданих державою коштів, зменшення податку на прибуток та ін.

У Німеччині з вищевказаними цілями практикують надання на пільгових умовах кредитів: на модернізацію підприємства, освоєння випуску нової продукції, на заходи щодо раціонального використання енергоресурсів (у розмірі до половини суми вкладених власником коштів), малим і середнім підприємствам на здійснення промислової кооперації. Надаються також безплатні субсидії на освоєння нової технології. Крім того, діє система дотацій на: підтримку наукоємних підприємств, підвищення кваліфікації дослідників, фінансування наукових досліджень та розроблення нових технологій для малих підприємств.

З метою трансферу технологій здійснюється керування рядом вищих навчальних закладів. Реалізується навчальна програма з підготовки спеціалістів для ефективної організації підприємницької діяльності. Одним із провідних науково-технологічних центрів Німеччини є Штутгарт, активно залучає іноземний капітал технопарк у Карлсруе, дієвою формою акумулювання державного та приватного капіталу зарекомендували себе асоціації, що об'єднують зусилля університетів і бізнес-структур.

Забезпечене активне ведення інноваційної діяльності у Франції. Так, на півдні країни, недалеко від Ніцци, функціонує технопарк, у якому координуються зусилля 1,2 тис. організацій, причому переважну більшість з них створено із залученням іноземного капіталу. Крім того, з цією метою у республіці застосовують комплексну систему надання сприятливих умов: діє пільговий податок на прибуток упродовж трьох років для підприємств-новачків; відсутнє оподаткування коштів, які спрямовують у ризиковані проєкти; структурам, котрі здійснюють дослідницькі роботи на замовлення середніх та малих підприємств, компенсують до 1/2 загальної суми витрат; таким підприємствам надають субсидії для залучення наукових кадрів.

Розвинена державна підтримка організації інноваційної діяльності за сприяння Дослідницької ради діє в Канаді: надаються податкові кредити на виконання науково-дослідних розроблень, стимулюється приріст власних коштів підприємств на такі цілі, пропонуються субсидії на

впровадження проектів для економії витрат на залучення промислових досліджень у розмірі до половини витрат на наукових працівників.

Інноваційний потенціал та його ефективне використання є вирішальною умовою економічного, а відповідно і соціального розвитку країни, саме цей фактор визначає рівень конкурентоспроможності держави у світі. Комерційне використання досягнень інноваційної діяльності зміцнює фінансовий стан країни, викликає ефект «камінця, кинутого у водойму». До того ж тільки завдяки успіхам у такому напрямку можливе реальне задоволення зростаючих потреб людей [7].

У зв'язку із цим, розвинені країни стабільно підвищують обсяги фінансування науково-дослідних робіт (він коливається в межах 2 – 4% ВВП). На жаль, в Україні такий показник скоротився за 2005 – 2015 рр. до 0,62%. У 2015 р. витрати коштів на науку і дослідництво в нашій державі впали порівняно з 2010 р. майже у 10 разів, хоча інші європейські країни у названий період продовжували нарощувати власні інвестиції у цю сферу [8].

Україна потребує не радикалізації політичного життя, до чого утворюється дедалі більше передумов, а радикального оздоровлення економічного стану. Потрібні такі нововведення, які здатні забезпечити невинний довготривалий розвиток, ефективно і комплексно розв'язувати існуючі та потенційні проблеми.

Побудова інноваційної моделі суспільного життя передбачає тісну взаємодію наукової діяльності з виробництвом, з'ясування пріоритетних напрямів роботи і концентрацію ресурсів саме на них, забезпечення захисту авторських прав на результати досліджень, створення мобільних наукових груп виконавців замовлень з боку бізнесу. Формування такого стану речей надасть міцний поштовх розвитку інноваційної діяльності, дозволить переломити негативні тенденції в економіці, а значить буде позитивно впливати на умови життя громадян України, сприятиме поліпшенню іміджу підприємництва та держави в цілому [8].

Доцільним вважаємо і використання можливостей міжнародного співробітництва з метою участі у розробленні й реалізації результатів інноваційних зусиль. Це здатне ще більше прискорити зростання економічної сфери.

На заваді очікуваним темпам цього курсу, безумовно, стане часткова втрата інтелектуального потенціалу країни через міграційний відтік учених та інженерних кадрів у пошуках кращих умов роботи та з метою уникнути впливу внутрішньодержавних проблем. Але дія цього негативного фактору з часом повина поступово згаснути внаслідок відповідних зусиль керівництва країни.

Конче необхідним вважаємо введення представників наукової сфери до органів держави, які приймають далекоглядні політичні рішення, визначають стратегічні орієнтири. Побудова системи достатньої та різнопланової підтримки інноваційних процесів здатна задати Україні висхідний тренд у цьому напрямі.

Висновки. Забезпечення дійсної незалежності України можливе лише за рахунок вивчення можливостей використання інноваційного способу розвитку економіки, комплексної та своєчасної підтримки інноваційної діяльності, розроблення й майстерного втілення відповідної цільової стратегії, надійного її фінансового забезпечення на всіх рівнях.

Першочерговою умовою для забезпечення умов стосовно розроблення стратегії інноваційного розвитку України є залучення до складу органів держави, що приймають економічні рішення стратегічного характеру визначних науковців.

Для активізації інноваційних процесів у рамках названої стратегії країні потрібне ретельне акумулювання фінансових ресурсів, які можуть надходити з вельми розгалужених джерел. Їх виважене використання буде сприяти відновленню власного науково-технічного пошуку, серйозній підтримці промислового підприємництва й послабленню технологічної залежності країни в цілому. Якщо накопичений та залучений ззовні капітал буде обґрунтовано використовуватися на отримання й упровадження інновацій, це забезпечить становлення відповідного способу розвитку економіки, дозволить не тільки поліпшити якість життя громадян, а й підняти її на вищий рівень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Аналітична довідка Міністерства освіти та науки України «Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>

3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

4. Інноваційна Україна – 2020: Національна доповідь / За ред. В.М. Гейця та ін. – К. : НАН України, 2015. – 336 с.

5. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів Остаточний варіант (проект від 19.10.2011). – К. : Фенікс, 2011. – 76 с.

6. Касьяненко В. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні / В. Касьяненко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – С. 200 – 204.

7. Козлова А. І. Інноваційна модель розвитку економіки України: міжнародні пріоритети / А. І. Козлова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 725. – С. 125 – 129

8. Карп'юк О. П. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу / О. П. Карп'юк // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3. – С. 46 – 51.

REFERENCES:

1. Ofitsiyniy veb-sayt Derzhavnogo komitetu statistiki Ukraïni. – Rezhim dostupu: www.ukrstat.gov.ua

2. Analitichna dovidka Ministerstva osviti ta nauki Ukraïni «Stan rozvitku nauki i tekhniki, rezultati naukovoï, naukovo-tekhnichnoï, innovatsiynoï diyalnosti, transferu tekhnologiy za 2015 rik» [Yeλεκτροννiу resurs]. – Rezhim dostupu: <http://mon.gov.ua>

3. Strategiya innovatsiynogo rozvitku Ukraïni na 2010 – 2020 roki v umovakh globalizatsiynikh viklikiv / G.O. Androshchuk, I.B. Zhilyaev, B.G. Chizhevskiy, M.M. Shevchenko. – K. : Parlamentske vid-vo, 2009. – 632 s.

4. Innovatsiyna Ukraïna – 2020: Natsionalna dopovid / Za red. V.M. Geitsya ta in. – K. : NAN Ukraïni, 2015. – 336 s.

5. Innovatsii v Ukraïni: Evropeyskiy dosvid ta rekomendatsii dlya Ukraïni. –Tom 3. – Innovatsii v Ukraïni: propozitsii do politichnikh zakhodiv Ostatochniyvariant (proekt vid 19.10.2011). – K. : Feniks, 2011. – 76 s.

6. Kasyanenko V. Zarubizhniy dosvid upravlinnya innovatsiynim potentsialom ekonomiki ta mozhlivosti yogo vikoristannya v Ukraïni / V. Kasyanenko // Marketing i menedzhment innovatsiy. – 2011. – № 4. – S. 200 – 204.

7. Kozlova A. I. Innovatsiyna model rozvitku ekonomiki Ukraïni: mizhnarodni prioriteti / A.I. Kozlova // Visnik Natsionalnogo universitetu «Lvivska politekhnik». – 2012. – № 725. – S. 125 – 129

8. Karp'yuk O. P. Natsionalni modeli stimulyuvannya innovatsiynogo protsesu / O. P. Karp'yuk // Strategichni prioriteti. – 2013. – № 3. – S. 46 – 51.

УДК 338.2:330.341.1(477):339.9(4)

Марченко Олександр Вікторович, кандидат економічних наук, доцент. **Голобородько Олександр Петрович**, кандидат економічних наук, доцент. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Стратегічні аспекти європейського досвіду як основа формування інноваційної політики України.** Розглянуто проблеми розвитку інноваційної політики України з урахуванням європейського досвіду й основні шляхи вдосконалення за вказаним напрямом з метою активізації інноваційного розвитку держави. З'ясовано стан розвитку інноваційного потенціалу європейських країн. Досліджено складові розвитку інноваційної політики України. Систематизовано теоретичні й методологічні підходи до розвитку інноваційної політики України.

Ключові слова: державна інноваційна політика, інноваційна діяльність, науково-технічний прогрес, національна інноваційна система, програми інноваційного розвитку.

УДК 338.2:330.341.1(477):339.9(4)

Марченко Александр Викторович,

кандидат экономических наук, доцент.

Голобородько Александр Петрович, кандидат экономических наук, доцент. Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка.

Стратегические аспекты европейского опыта как основа формирования инновационной политики Украины. Рассмотрены проблемы развития инновационной политики Украины с учетом европейского опыта и основные пути совершенствования по указанному направлению с целью активизации инновационного развития государства. Выяснено состояние развития инновационного потенциала европейских стран. Исследованы составляющие развития инновационной политики Украины. Систематизированы теоретические и методологические подходы к развитию инновационной политики Украины.

Ключевые слова: государственная инновационная политика, инновационная деятельность, научно-технический прогресс, национальная инновационная система, программы инновационного развития.

UDK 338.2:330.341.1(477):339.9(4)

Oleksandr Marchenko, PhD (Economics),

Associate Professor. **Oleksandr Holoborodko,** PhD

(Economics), Associate Professor. Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University.

Strategic Aspects of the European Experience as a Basis for Innovative Policy Forming in Ukraine. The article is devoted to the problems of development of innovative policy of Ukraine taking into account European experience. The basic ways of perfection are considered after the indicated direction with the purpose of activation of innovative development of the state. Development of innovative potential of the European countries status is found out. The constituents of development of innovative policy of Ukraine are investigational. The theoretical and methodological going is systematized near development of innovative policy of Ukraine.

Keywords: public innovative policy, innovative activity, scientific and technical progress, national innovative system, programs of innovative development.